

**Ingen nye oppdrettsanlegg øst for Lindesnes!
Nei til Mowis og Eide fjordbruks planer i Kristiansand!**

Kristiansand 12. mai 2021

Til politikere, lag, foreninger og andre interessenter

Planer for 5 oppdrettsanlegg i Kristiansand

Det internasjonale oppdrettskonsernet Mowi som er en sammenslutning av selskapene Stolt, Scanmar, Carmaq, Grieg og Marine Harvest, vil etablere tre produksjonsanlegg for laks. To i landskapsvernområdet Oksøy – Ryvingen i Søgne hver med et arealbehov på 70 daa og ett tett opptil Herøya naturreservat der et eksisterende skjelloppdrettsanlegg søkes konvertert. Det foreligger også planer fra Eide Fjordbruk for to «lukkede» anlegg i Kristiansand, ett vest ved Udvar i Søgne og ett øst i Kvåsefjorden, hver med et arealbehov på 25 daa. Sikringssoner kommer i tillegg til selve arealbeslagene. Det er sendt søknad til Fiskeridirektoratet om anleggene og meldt inn til kommunens arealplanarbeid.

Alvorlig miljøtilstand i Skagerrak

Våren 2013 ble forvaltningsplanen for Nordsjøen og Skagerrak fremlagt. Den kom i en tid med stor oppmerksomhet om miljøtilstanden i havet utenfor Agder. Bestandssituasjonen for fisk og sjøfugl, oljeleting, algekatastrofe grunnet overgjødning og oppdrettsanlegg var viktige tema i planen og i det offentlige ordskiftet. Fra sammendraget i planen: «Nordsjøen og Skagerrak har høyere konsentrasjoner av miljøgifter enn de fleste andre norske havområdene og det høyeste nivået av marint søppel i hele Nordøst-Atlanteren.» Mot denne alvorlige miljøtilstanden særlig i det kystnære havet utenfor Agder, var det stor enighet blant politikerne mfl. om ikke å åpne for nye oppdrettsanlegg øst for Lindesnes. Dette var også anbefalingen som kommer frem i rapporten fra NIVA og Havforskningsinstituttet fra 2017 – *Mulighetskartlegging for kyst-baserte næringer i Agder.*

Næring som påfører fjorder og kystnære havområde miljøproblemer

Rømming

Rømt oppdrettslaks utgjør en stor trussel for villaksen og økte igjen i 2018 og 2019. Genetiske undersøkelser tyder på at det har skjedd en innblanding av rømt oppdrettslaks i minst 150 norske laksebestander. Det er godt dokumentert at dette medfører negativ effekt på norsk villaks. Rømt oppdrettslaks bidrar både til reduserte laksebestander, og til å endre laksens karaktertrekk, forteller Torbjørn Forseth, leder ved Vitenskapelig råd for lakseforvaltning. Når først en laksestamme er genetisk forurensset, har det skjedd en irreversibel skade. Oppdrettsnæringen har ennå ikke klart å løse rømningsproblematikken. Mowi fikk nylig et forelegg på 3,7 millioner etter en rømmingshendelse av 54000 laks fra lokaliteten Geitryggen i mars 2018. Dom i saken falt nylig. Det er også registrert rømming fra Mowis anlegg i Flekkefjord gjennom genetiske prøver. Lokale fiskere kan også fortelle om fangster av oppdrettslaks øst for Kristiansand. Mørketall for faktisk antall rømninger antas være høye.

Lakselus og dyrevelferd

Lakselus er en naturlig parasitt som lever i symbiose med villaksen. Med økt antall laks i oppdrettsanlegg, øker antall lakselus tilsvarende. Mowis omsøkte anlegg i Søgne vil produsere ca 1.000.000 laks årlig. Disse anleggene alene vil dermed inneholde mer enn dobbelt så mange oppdrettslaks, som det totale innsiget av atlantisk villaks i **hele** Norge (ca. 500.000). Økningen av antall lakselus, som følge av de nye anleggene vi utgjøre en alvorlig trussel for sjørreten som lever langs kysten på Agder. Bred erfaring om dette har vi i så måte fra Vestlandet, der sjørretbestandene i områder med lakseoppdrett nå er så truet at sportsfiske de fleste steder er forbudt. Det gjelder også for andre områder i landet. Spesielt utsatt er smolt (lakseunger) både av laks og sjørret når disse skal ut fra elver og bekker til havet for å vokse. På Agder fiskes millioner av leppefisk som bergnebb, berggylt mfl til bruk som «rensefisk». Og hvert år dør 50 millioner «rensefisk» i norske oppdrettsanlegg av stress og sykdommer. Forskere er bekymret for hvordan dette uttaket påvirker det marine miljøet.

Oppdrettsnæringen bruker en rekke metoder for å bekjempe luseproblemene, men samtlige metoder har enten gitt store miljøproblemer, eller alvorlige dyrevelferdsutfordringer. Bruk av hydrogenperoksid har vist seg giftig for øvrig fauna. Reker og alle de små artene som går under betegnelsen krepsdyr i nærliggende områder kan dø. Termisk behandling der infisert oppdrettslaks holdes i varmtvann, påfører laksen enrom smerte og karakteriseres som dyremishandling av blant andre Veterinærinstituttet. Bruk av rensefisk som leppefisk og rognkjeks er utbredt. På Agderkysten drives det et omfattende fiske etter leppefisk. Forskere advarer mot de konsekvensene dette uttaket på flere millioner årlig har for annet artsmangfold i de kystnære områdene. Både transport og bruken av rensefisk i oppdrettsmerdene er dyrevelferdsmessig sterkt kritikkverdig og uakseptabelt.

Forurensning

Fiskeoppdrett er den største kilden til menneskeskapte utslipp av næringssalter og organiske partikler langs kysten. Dette melder Miljødirektoratets årlige miljøstatus. Anleggene har blitt større, og produksjonen har økt kraftig de siste 20–30 årene. Selv om mange anlegg i dag forsøker å redusere utslippene, har økt produksjon i næringen ført til økte utslipp. Søknad fra MOWI om anlegg i Søgnekjærgården innebærer en produksjon på 3120 tonn laks pr år.

Dette alene vil ifølge NIVA og Miljødirektoratet generere et utslipp tilsvarende 31 000 – 46 000 innbyggere.

I 2018 ble utslippene fra oppdrettsindustrien ifølge Fiskeridirektoratet estimert til 51538 tonn nitrogen og 6845 tonn fosfor. Tilsvarende utslippstall fra alt landbruk, avløp og industri var tilsammen 48000 tonn nitrogen og 2600 fosfor. Norge har ifølge «Nordsjøavtalen» forpliktet seg til å begrense utslipp av næringssalter fra oppdrett i åpne merder på Skagerrakkysten. Oppdrettsanlegg medfører også betydelige mengder mikroplast til havet, estimert av Nordlandsforskning 2019 til opp mot 100 tonn årlig mens det fra hushold for klesvask er estimert til ca. 60 tonn.

Arealbeslag

De 4 anleggene som planlegges i Søgne vil utgjøre et arealbeslag på ca. 200 daa, i tillegg kommer avstandssoner der ferdsel og fiske er stengt. De aktuelle lokalitetene mellom Kniven og Songvår, ved Gjæve og ved Udvår er viktige fiskeområder både for yrkes- og fritidsfiskere med fiske etter reker, kreps, hummer og flere fiskearter. Skjærgården i Søgne er ett av de viktigste og mest benyttede blå friluftsområdene på Agderkysten der tusenvis av mennesker i alle aldrer får sine naturopplevelser i store deler av året ved bruk av robåt, kajakk, seilbåt, motorbåt og skjærgårdsjeep. Oppdrettsanlegg vil fortrenge allmennhetens bruk av disse områdene, og naturopplevelsene i tilstøtende områder vil forringes med de visuelt svært dominerende anleggene.

Elvene på Agder – kryssende næringsinteresser

Et av verdens største kalkingsprosjekter har vært gjennomført i elver på Agder. Siden starten i 1985 har det offentlige brukt mer enn 40 millioner hvert år. På grunn av dårlig vannkvalitet forårsaket av sur nedbør, var alle stedegne laksebestander forsvunnet fra elvene på Agder. Laksen kan ikke leve i havet alene, men trenger elver å gå opp i for å gyte og formere seg. Kombinert med at millioner av villaks ble satt ut fra smoltanlegg, er bestandene av villaks nå i vekst. Når vi vet at opptil 30% av villaks dør som en direkte konsekvens av oppdrettsanlegg, og at genetisk innblanding fra rømt fisk fører til ytterligere forverret overlevelsesmulighet, er etablering av ytterligere oppdrettsanlegg i vår region en risiko vi ikke vil utsette villaksbestandene i våre vassdrag for.

Elvene på Agder er populære for nordmenn så vel som for folk fra andre land. De representerer stor verdiskapning i hele regionen ved salg av fiskekort, men også ved overnatting, kjøp av mat, utstyr og pakkøløsninger. Tidligere beregninger viser at denne verdiskapningen genererer opp til kr 2.500 per kg fanget fisk i våre elver. For Mandalselva alene utgjorde denne verdiskapningen 40 millioner i 2019. Fiskeoppdrett derimot, svekker interessen for lakseelvene både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Disse verdiene må vi vurdere mot de økonomiske verdiene som genereres av oppdrettsanlegg. De aktuelle anleggene til Mowi i Kristiansand vil anslagsvis generere 15 arbeidsplasser, men mye av verdiskapningen i denne industrien vil i all hovedsak være utenfor regionen. Oppdrettsnæringen sies å være «den nye oljen» vi skal leve av når nordsjøoljen er brent opp. Men erfaringen så langt har vist at mens lakseoppdrett generer svært få lokale arbeidsplasser, så generer den enorme formuer for de få eierne av anleggene. Kun 16% av all oppdrettslaks som produseres i Norge, foredles her. Resten sendes direkte til utlandet.

Norge er i så måte en råvareprodusent og eksporterer uforedlet råvare, mens utfordringene med forurensning og redusert næringsgrunnlag ligger tilbake lokalt i mange fjorder og kystområder.

Mandalselva – nasjonalt laksevassdrag

Den kritiske situasjonen for villaksen har ført til at Stortinget har opprettet en ordning med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder for å gi et utvalg av de viktigste laksebestandene særlig beskyttelse. Stortinget har opprettet 52 nasjonale laksevassdrag og 29 nasjonale laksefjorder, hvorav Mandalselva er en av disse. Laksebestandene som omfattes av ordningen, skal beskyttes mot inngrep og aktiviteter i vassdragene og i de nærliggende fjord- og kystområdene. Det er med denne ordningen besluttet fra Stortinget at i laksefjordene skal det ikke etableres ytterligere matfiskoppdrett for laksefisk. Faktorer som truer laksen i disse lokalitetene, skal identifiseres og fjernes.

Sjørretbestanden på Sørlandet

Sjørretbestanden på Sørlandet er god og danner i dag grunnlag for et omfattende rekreasjons- og sportsfiske i landsdelen. Av 430 sjørretbestander i hele landet som overvåkes av Norsk institutt for naturforskning (NINA) meldes at hele 91 % av disse er negativt påvirket av lakselus. Agder er allerede negativt påvirket av lakselus på tross av et veldig beskjedent omfang av oppdrett i dag. Kommer man nordover til Rogaland så er luseskadene på sjørretbestandene allerede der svært alvorlige, dette gjelder videre hele kysten opp til Nordland og til dels inkludert Nordland. I områder fra Rogaland til Nordland er sjørretbestander nær utryddet og sportsfiske forbudt. Både NINA og Havforskningsinstituttet rapporterer at den klart største negative påvirkningen på sjørreten er lakselus.

Oksøy – Ryvingen Landskapsvernområde

I 2005 ble Oksøy – Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder opprettet med den strengeste fredningsformen, etter naturreservater. Formålet med vernet er todelt – å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap som grunnlag for gode friluftslivsopplevelser. Området er derfor vernet mot inngrep eller aktivitet som kan endre eller virke inn vesentlig på landskapets art eller karakter. Naturvern er med andre ord selve formålet med verneområdene.

Oppdrettsanlegg for laks vil kreve svært synlige innretninger som rekkverk, gangbroer, foringsanlegg, lyssetting om nettene m.m. og derfor visuelt sett bli særdeles dominerende. Anleggene vil være uforenelig med formålet og bestemmelsene for landskapsvernområdet. Bestemmelsene gir heller ikke anledning til dispensasjon for slike anlegg.

Konklusjon

Oppdrettsnæringen har påført omfattende miljøskader i alle deler av landet der denne industrien har fått etablere seg. Allerede i 2011 utkom Riksrevisjonen med en rapport der det ble undersøkt om forvaltningen av næringen oppfyller målet om at næringen skal være bærekraftig. Rapporten slo fast at den ikke hadde vært det. Problemene har ikke blitt mindre siden rapport ble fremlagt.

Vi vil ikke utsette våre kystnære sjøområder, fjordsystemer, laks, sjøørret og annet arts mangfold for de miljøtruslene slike anlegg fører med seg. De 5 oppdrettsanleggene som nå planlegges i Kristiansand, vil båndlegge store arealer og gi visuell forurensning som vil få omfattende negative konsekvenser for utøvelse av yrkes- og fritidsfiske og annet friluftsliv i et av landets viktigste friluftsområder og være uforenelig med formål og bestemmelser for Oksøy – Ryvingen landskapsvernområde. Vi sier nei til oppdrettsanlegg i Kristiansand kommune.

Vi oppfordrer dere alle til å markere deres støtte til vårt felles mål:
Ingen nye oppdrettsanlegg øst for Lindesnes!

Peder Johan Pedersen, fylkesleder
Naturvernforbundet i Agder

Kari Røysland, fylkessekretær Vest-Agder
Jeger og Fiskerforening NJFF

Bjarte Austvik, styreleder Kristiansand
Jeger- og Fiskerforening KJFF

Per Grønberg, leder fiskeutvalget
Kristiansand Jeger- og Fiskerforening KJFF

Vidar Furuborg, leder Søgne Jeger- og
Fiskerforening SJFF

Henrik Sørensen, leder fiskeutvalget,
Søgne Jeger- og fiskerforening SJFF

Espen Halvorsen, leder Sygna Elveeierlag

Gi din støtte til kampen mot lakseindustri i Kristiansand her:
<https://www.facebook.com/groups/4252314738113486>
(søk gruppe: Ingen nye oppdrettsanlegg øst for Lindesnes!)

